

اهمیت روانشناسی تربیتی و کاربرد آن در امر آموزش

علیرضا کلهر

معلم آموزش و پرورش استان قزوین

پروانه کلهر

معلم آموزش و پرورش استان قزوین

خشایار بابایی

معاون اجرایی، آموزش و پرورش استان قزوین

محمد امین ربیعی نژاد

معلم آموزش و پرورش استان قزوین

چکیده

یکی از مهم ترین رشته های است که به بحث و بررسی پیشرفت های درسی و نارسائی های تحصیلی یاد گیرندگان می پردازد به عبارتی روان شناسی تربیتی شاخه ای از علم روان شناسی است هدف آن کمک به دست اندرکاران تربیت در بر خورد درست با مسائل آموزشی و تربیتی است. روانشناسی تربیتی اهمیت بسیاری در امور آموزشی دارد. این حوزه به بررسی رفتارهای فردی و گروهی دانش آموزان، ارتباطات معلم و دانش آموز، اصول آموزش و یادگیری، مدیریت کلاس و مشاوره تربیتی می پردازد. با استفاده از اصول و مفاهیم روانشناسی تربیتی، می توان بهبود فرایند یادگیری و رشد شخصیتی دانش آموزان را تسهیل کرد و محیط آموزشی بهبود یافته ای را فراهم آورد. این شامل ارتقاء انگیزش، مدیریت رفتار، ارتقاء روابط میان فردی و برقراری ارتباط موثر میان معلم و دانش آموزان است. این پژوهش که با روش کتابخانه ای و به شیوه ی تحلیلی - توصیفی نگاشته شده است با هدف بررسی اهمیت روانشناسی تربیتی در تعلیم و تربیت دانش آموزان پرداخته شده است تا با کنکاش دقیق در روانشناسی و بررسی نظریه های مختلف به ارائه ی اصول و قوانین برای آموزش و تربیت دانش آموزان به کاربرد تا باعث ارتقای کیفیت یادگیری دانش آموزان شود. این حوزه از روانشناسی به توسعه دهندگان برنامه های درسی کمک می کند تا بهترین محتواها را برای یادگیری بیشتر فراهم کنند و به مربیان تکنیک های سنجش میزان انتقال اطلاعات و یادگیری دانش آموزان را یاد می دهد. علاوه بر این، روانشناسی تربیتی به معلمان کمک می کند تا با پتانسیل خود برای تدریس و توانایی یادگیرنده ها آشنا شوند و باعث می شود تا معلم روش یادگیری خود را بر اساس فراگیران تنظیم کند. این حوزه همچنین به شناخت دانش آموختگان و سطح یادگیری آنان کمک می کند و در برنامه ریزی و اجرای اصولی آموزشی و پرورشی نقش دارد. از این رو، می توان گفت که روانشناسی تربیتی اهمیت زیادی در بهبود ظرفیت یادگیری انسان ها و ارتقای کیفیت آموزش دارد.

کلید واژه ها : روانشناسی تربیتی، کاربرد، اهمیت، آموزش

مقدمه

روانشناسی تربیتی شاخه ای از روانشناسی است که شامل مطالعه نحوه یادگیری افراد، از جمله روش های تدریس، فرآیندهای آموزشی، و تفاوت های فردی در یادگیری است. روانشناسی تربیتی، به مطالعه روانشناختی یادگیری در موقعیت های مختلف آموزشی می پردازد که شامل روانشناسی تدریس و همچنین مطالعات جدیدتری از روانشناسی اجتماعی در محیط مدرسه می شود و به دنبال این است که بفهمد نحوه یادگیری دانش آموزان و رشد آنها چگونه است و معلمان باید چه کارهایی انجام دهند تا آموزش موفق تری داشته باشند. روانشناسان تربیتی بر روی فناوری های مختلفی که در بحث آموزش استفاده می شود، تمرکز می کنند. اینکه معلمان چطور برنامه تحصیلی را تدوین می کنند، پلن و سرفصل های تدریس در کلاس چگونه تعیین می شود. دانش روانشناسی تربیتی، دارای اهمیت اساسی در حل مسائل تدریس و تربیت است. روان شناسی تربیتی در بدو تاسیس عمده زمینه های تربیتی را شامل می شد، اما با رشد سایر حوزه های روان شناسی حیطه عمل آن محدود تر گشته و تنها مسائل تربیتی مربوط به شورای آموزگاهی و آموزش را شامل شد. روانشناسی تربیتی یکی از مهم ترین رشته هایی است که به بحث و بررسی پیشرفت های درسی و نارسائی های تحصیلی یاد گیرندگان می پردازد.

روانشناسی تربیتی، به مطالعه روانشناختی یادگیری در موقعیت های مختلف آموزشی می پردازد که شامل روانشناسی تدریس و همچنین مطالعات جدیدتری از روانشناسی اجتماعی در محیط مدرسه می شود و دنبال این است که بفهمد نحوه یادگیری دانش آموزان و رشد آنها چگونه است؟

روانشناسی آموزش و پرورش بسیاری از تخصص ها را در خود جای می دهد. روانشناسان تربیتی بر روی فناوری های مختلفی که در بحث آموزش استفاده می شود، تمرکز می کنند. اینکه معلمان چطور برنامه تحصیلی را تدوین می کنند، پلن و سرفصل های تدریس در کلاس چگونه تعیین می شود؟ و همچنین برنامه هایی که برای دانش آموزان با استعداد یا دارای اختلال یادگیری چیده می شود به چه صورت است؟ همه و همه به بحث روانشناسی تربیتی برمی گردد.

روانشناسی تربیتی در آموزش و پرورش بسیار موثر است و به بهترین شکل روانشناسان تربیتی در امور تربیتی و آموزش به بهترین صورت ممکن می کند. این حوزه به مربیان کمک می کند تا با نظریه های بنیادین در زمینه آموزش و یادگیری آشنا شوند و با به کارگیری این نظریه ها در کلاس ها به بهترین شکل آموزش را داده شود. روانشناسی تربیتی در برنامه ریزی ها و آموزش ها بسته به مهم ترین آن پرورش نیروی یعنی با توجه به فرایند تربیتی و آموزش کودکان و نوجوانان کمک می کند. روانشناسی تربیتی در آموزش و پرورش به شمار می آید چگونه دانش آموزانی تعلیم دهیم که در یادگیری ماهر و موفق باشند و چگونه مربیانی آموزش دهیم که مسلط و تاثیر گذار باشند. برای تحقق این اهداف، یک سری برنامه ریزی ها و آموزش ها صورت می بگیرد که مهم ترین آن پرورش نیروی یعنی باید ابتدا مربیانی ماهر و مسلط پرورش دهیم تا بتوانند در امور تربیتی و آموزش به بهترین صورت ممکن موارد مهمی که در روانشناسی تربیتی به آن پرداخته می شود و مربیان مراکز آموزشی باید بدانند شامل:

-مربیان باید از تفاوت های فردی موجود بین یادگیرندگان آگاهی داشته باشند زیرا هرکسی شخصیت منحصر به...

-مربیان باید با مراحل رشدی کودک آشنا باشد تا دریابد او در هر مرحله چگونه می اندیشد و چه کارهایی را می تا مطالب درسی را با توجه به سطح یادگیری او آموزش دهد.

روانشناسی تربیتی در برنامه ریزی ها و آموزش ها بسته به مهم ترین آن پرورش نیروی یعنی با توجه به فرایند تربیتی و آموزش کودکان و نوجوانان کمک می کند. این حوزه به مربیان کمک می کند تا با نظریه های بنیادین در زمینه آموزش و یادگیری آشنا شوند و با به کارگیری این نظریه ها در کلاس ها به بهترین شکل آموزش را داده شود.

طباطبایی و قادری (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «روانشناسی تربیتی و تاثیر آن در امر آموزش» که به شیوه ی کمی و کیفی نگاشته شده است. پژوهش در این رشته علمی روی فرایندهایی که اطلاعات، مهارت ها، ارزش ها و نگرش ها به وسیله آنها بین آموزگاران و دانش آموزان در کلاس انتقال می یابند و بر کاربردهای اصول روانشناسی در کاربست های آموزشی تاکید دارد. این پژوهش ها، به خط مشی های آموزشی، برنامه های توسعه حرف های و مواد آموزشی شکل می دهد.

شمس و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان «نقش روانشناسی تربیتی در آموزش و پرورش» که با روش کتابخانه ای نگاشته شده است ابتدا با تعریف روانشناسی تربیتی که هدف آن کمک کردن به دست اندر کاران تربیت در برخورد درست با مسائل آموزشی و تربیتی است که به طور کلی توانایی صنعتی و خودکفایی هر جامعه ای به نظام آموزشی برتر و پیشرفته تر آن وابسته است. که موفقیت این سازمان آموزشی، وابستگی تام به اجرای درست یافته ها و دستاوردهای روانشناسی تربیتی دارد.

طیبی و قنبری سنجگانی (۱۴۰۱) در مقاله ای تحت عنوان «کاربرد روانشناسی تربیتی در آموزش و پرورش» به تعریف روانشناسی تربیتی، پیش نیاز های روانشناسی تربیتی در امر آموزش، انگیزه های درونی و بیرونی و نقش روانشناسی تربیتی در آموزش و پرورش پرداخته شده است. روانشناسی تربیتی یکی از مهم ترین رشته هایی است که به بحث و بررسی پیشرفت های درسی و نارسائی های تحصیلی یادگیرندگان می پردازد. روانشناسان تربیتی بر روی فناوری های مختلفی که در بحث آموزش استفاده می شود، تمرکز می کنند. در این مقاله به نقش روانشناسی تربیتی در آموزش و تربیت دانش آموزان پرداخته شده است.

در حال حاضر، از میان حوزه های گوناگون دانش بشری، بروز و ظهور نظریه های روانشناختی و کاربرد آنها در عرصه های تعلیم و تربیت، به ویژه فعالیت های یاددهی - یادگیری، نظر متفکران و متخصصان این قلمرو را به خود معطوف کرده است. با وجود نقش مهم روانشناسی در بهبود کیفیت آموزش، این مهم هنوز در نظام آموزشی ما نشناخته باقی مانده و کمتر به آن بها داده می شود.

پژوهش حاضر با روش کتابخانه ای و به شیوه ی توصیفی - تحلیلی با هدف بررسی نقش روانشناسی تربیتی در ارتقای سطح یادگیری دانش آموزان نگاشته شده است. پس از بررسی و کنکاش درباره ی روانشناسی تربیتی و کاربرد و اهمیت آن در امر آموزش به ارائه اصول و قوانین دقیق برای تعلیم و تربیت دانش آموزان پرداخته ایم. در این پژوهش به دنبال پاسخ دادن به سوالاتی از جمله روانشناسی تربیتی چیست؟ کاربرد روانشناسی تربیتی چیست؟ اهمیت روانشناسی تربیتی چیست؟ کاربرد روانشناسی تربیتی در آموزش چیست؟ می باشد.

بیان مسأله

۱-روانشناسی تربیتی چیست؟

روانشناسی تربیتی به مطالعه رفتارها، روانشناسی، و ارتباطات مرتبط با فرایند آموزش و پرورش می‌پردازد. این حوزه شامل بررسی عواملی همچون یادگیری، توسعه، محیط آموزشی، روابط معلم و دانش‌آموز، و مشاوره تربیتی است. هدف آن بهبود فرایند آموزش و پرورش و ارتقاء رشد شخصیتی و تحصیلی دانش‌آموزان است. روانشناسی تربیتی به مطالعه یادگیری و آموزش افراد می‌پردازد. این حوزه شامل بررسی نحوه یادگیری، عوامل موثر بر یادگیری، توانایی‌ها و استعدادهای فردی است. روانشناسان تربیتی در این زمینه به پی بردن نحوه یادگیری افراد و به دست آوردن اطلاعات جدید درباره روند یادگیری و توسعه شخصیت یادگیرندگان می‌پردازند. آن‌ها همچنین به معلمان کمک می‌کنند تا روش‌های یادگیری جدید را در دانش‌آموزان اعمال کنند و بهترین روش‌ها و مواد آموزشی را بر اساس گروه‌های سنی مختلف انتخاب کنند.

افراد در دوره‌های مختلف زندگی برای حفظ موقعیت اجتماعی خویش نیاز به گروه دارد تعلق به گروه‌ها در فامیل هم سن‌ها میان همکاران و چه در میان دوستان در حفظ حیثیت اجتماعی افراد کاملاً موثر است معلم با توجه به این امر باید مراقبت نماید که وضع اجتماعی هر یک از اطفال در صنف و مکتب مشخص باشد به مجرد اینکه مشاهده کرد طفل تنها بسر می‌برد یا از گروه طرد شده است باید به بررسی علل آن بپردازد و برای سازش دادن آن طفل به وضع دیگران اقدام کند در مورد آموزش نیز اصولی از قبیل اصل آمادگی اصل فعالیت و مانند آنها مورد توجه روانشناسان است معلم باید ابتدا این اصول را فراگیرد و بعد آنها را در موقعیت‌های مختلف آموزش چه در صنف و چه در خارج از صنف به کار بندد.

۲- موضوع روانشناسی تربیتی

در روانشناسی تربیتی، موضوعاتی که بررسی می‌شود شامل نحوه یادگیری، روشهای تدریس، فرآیندهای آموزشی، فرایند یادگیری در اوایل دوران کودکی و نوجوانی، فرآیندهای اجتماعی، عاطفی و رشته‌های روانشناسی دیگر از جمله روانشناسی رشد، روانشناسی رفتاری و روانشناسی شناختی است. روانشناسان تربیتی مطالعه می‌کنند چگونه کودکان برای رویکرد سازنده گرا یکی از جدیدترین نظریه‌های یادگیری است که بر این موضوع تمرکز دارد. همچنین، روانشناسان تربیتی با مربیان، مدیران، معلمان و دانش‌آموزان کار می‌کنند تا چگونگی کمک به افراد را تحلیل این اغلب شامل یافتن راههایی برای شناسایی دانش‌آموزانی است که ممکن است به کمک اضافی نیاز داشته باشند.

چون هدف از روانشناسی تربیتی فهم درست تعلیم و تربیت است لذا موضوع این علم را سه عنصر عمده تعلیم و تربیت تشکیل می‌دهد که عبارت‌اند از:

۱-یادگیرنده یا شاگرد

۲-محیط یادگیری

۳-عملیه یادگیری یا آموزش

یادگیرنده: در حقیقت یادگیرنده است که اساس روانشناسی تربیتی قرار می گیرد بدون یادگیرنده نه معلمی در کار است و نه روانشناسی تربیتی مقصد از یادگیرنده همان موجودی است که پیام طفل یا جوان موضوع بحث ما را تشکیل می دهند و هدف تعلیم و تربیت جز این نیست که همین موجود به حد اعلای انکشاف خود برسد یعنی اینکه نیرومن و سالم بار آید پس روانشناسی تربیتی در اصل امکانات رشد همه جانبه یادگیرنده و مطالعه و بررسی می نماید معلم در پرتو اساسات روانشناسی تربیتی می تواند شاگردانش را چنانچه لازم است هدایت و رهنمایی نماید. که از لحاظ جسمی، فکری، اخلاقی، اجتماعی و غیره چنانکه لازم است به حد اعلای انکشاف همه جانبه خود برسد.

محیط یادگیری: عملیه یادگیری وقتی تحقق می یابد که یادگیرنده و محیط یادگیری فراهم باشد محیط یادگیری شامل همه اشیاء و حالتی است که یادگیرنده را در عملیه یادگیری کمک می کند فقر و غنای محیط یادگیری مستقیماً بر عملیه یادگیری اثر می گذارد مثلاً مواد درسی وسایل آموزشی شرایط داخلی صنف شرایط محیط مکتب او همین معلم دانش معلم شخصیت وی مهارت مسلکی و پیش آمد وی با شاگردان و طرزالعمل تربیتی وی همه چیزهایی اند که چگونه که چگونگی کیفی آموزش و مداج شد یادگیرنده را تعیین می کند و یا این روانشناسی تربیتی تمام این موثرات را تحت عنوان محیط آموزش مطالعه می کند و معلم در پرتو اساسات روانشناسی تربیتی حتی می تواند شاگردانش را رهنمایی و هدایت نماید تا زمینه رشد همه جانبه شان فراهم گردد.

عملیه یادگیری: در پرتو تحقیقات روانشناسی انسان موفقیت های زیادی دست یافته که این موفقیت ها زمینه های خوبی برای تعلیم و تربیت محسوب می شود و روانشناسی تربیتی اصول و اساساتی را که روانشناسی عمومی به میان آورده است در جهت رشد و انکشاف استعداد ها و سلوک و شخصیت یادگیرنده به کار می برد بر معلم است که این اصول و اساسات را چنانچه روانشناسی تربیتی مورد بررسی قرار می دهد به نفع یادگیرنده در جهت انکشاف کیفیت محیط آموزش مورد استفاده قرار دهد.

۳- پیشینه

آغاز روانشناسی تربیتی را باید بین سال های ۱۸۸۰ و ۱۹۰۰ دانست. در این دو دهه است که تحقیقات تجربی در مورد خصوصیات انسان و قدرت های ذهنی او شروع گردید. این تحقیقات به سه دسته اندازه گیری، روان شناسی کودک و یادگیری تقسیم می شوند. شاخه روان شناسی تربیتی را چندین نفر از پیشگامان روان شناسی، قبل از شروع قرن بیستم بنیان نهادند. سه تن از این پیشگامان که نقش بیشتری داشتند، عبارتند از:

۱-۳- ویلیام جیمز

ویلیام جیمز Wiliam James بعد از تدوین اولین درسنامه روان شناسی با عنوان "اصول روان شناسی" به ارائه چندین سخنرانی با موضوع گفتگو با معلمان پرداخت. جیمز، خاطرنشان ساخت که روان شناسی آزمایشگاهی اغلب نمی تواند به ما بگوید که چگونه به طور اثربخش به کودکان آموزش دهیم. او بر اهمیت مشاهده تدریس و یادگیری در کلاس ها به منظور بهبود آموزش تاکید داشت. یکی از توصیه های وی این بود که معلمان برای کمک به رشد ذهنی کودکان باید درس را از نقطه ای شروع کنند که کمی فراتر از سطح دانش و فهم کودک باشد.

۳-۲- جان دیویی

جان دیویی John Dewey دومین پیشگام در شکل‌گیری روان‌شناسی تربیتی، جان دیویی است که نقش بسزایی در کاربرد علمی روان‌شناسی داشت. دیویی، اولین آزمایشگاه روان‌شناسی تربیتی را در سال ۱۸۹۴ در دانشگاه شیکاگو در ایالات متحده آمریکا راه‌اندازی کرد. نخستین ایده او این بود که به کودک به عنوان یادگیرنده‌ای فعال بنگریم، قبل از دیویی، اعتقاد بر این بود که کودکان باید ساکت در صندلی‌های خود بنشینند و منفعلانه و طوطی‌وار مطالب را یاد بگیرند. در حالی که او معتقد بود که کودکان از طریق عمل کردن به بهترین شکل یاد می‌گیرند.

ما مدیون این ایده او هستیم که در آموزش باید کودک را به صورت کلی در نظر گرفت و بر انطباق او با محیط تاکید کرد. او اعتقاد داشت که کودکان را نباید تنها با موضوع‌های تحصیلی مورد آموزش قرار داد بلکه باید آنها یاد بگیرند که چگونه فکر کنند و با دنیای بیرون از مدرسه انطباق یابند. به‌ویژه وی فکر می‌کرد که کودکان باید یاد بگیرند که چگونه مسائل را حل کنند.

دیویی، این ایده آزادمنشانه را زمانی مطرح کرد که کیفیت آموزش تنها برای عده کمی از کودکان، به‌ویژه پسران خانواده‌های مرفه، مطرح بود. وی یکی از روان‌شناسان و مربیان بانفوذ بود که بر آموزش مناسب برای همه کودکان گروه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و قومی اصرار داشت.

۳-۳- ادوارد ثرندایک

ادوارد ثرندایک Edvard Thorndike سومین پیشگام این عرصه از علم که می‌توان او را آغازگر تاکید بر سنجش و اندازه‌گیری و ارتقای شالوده علمی یادگیرندگان دانست. ثرندایک، عنوان کرد که یکی از مهمترین تکالیف مدرسه، پرورش مهارت‌های استدلال کردن در کودکان است. او مطالعه علمی آموزش و یادگیری را بنیان نهاد. به‌ویژه این باور را تقویت کرد که روان‌شناسی تربیتی باید بنیان علمی داشته و به شدت براندازه‌گیری مبتنی باشد.

روش او برای مطالعه یادگیری، هدایت‌کننده روان‌شناسی تربیتی در طول نیمه اول قرن بیستم بود. در روان‌شناسی امریکایی، رویکرد بی. اف. اسکینر که بر اساس باورهای ثرندایک بنا نهاده شده بود، تاثیر شگرفی بر روان‌شناسی تربیتی در دهه‌های میانی قرن بیستم گذاشت. دیدگاه رفتاری او، دربرگیرنده تلاش‌های وی برای تعیین دقیق بهترین شرایط یادگیری بود.

روان‌شناسی پرورشی یا تربیتی، یکی از درس‌های باسابقه دانشگاه‌های ایران است. پیشینه تالیف کتاب درسی برای این درس در سطح دانشگاه به سال ۱۳۱۷ باز می‌گردد و نخستین مؤلف و بانی تدوین کتاب برای درس روان‌شناسی پرورشی در سطح دانشگاه، دکتر علی‌اکبر سیاسی استاد سابق دانشگاه تهران است.

۴- کاربرد روانشناسی تربیتی در آموزش

روانشناسی تربیتی در آموزش به شکل مطالعه و فهم چگونگی رشد روانشناختی، یادگیری، روشهای تدریس، فرآیندهای آموزشی و تفاوتهای فردی بر نتیجه ای که از یادگیری حاصل می همچنین او بر این عقیده بود که معلمان باید در هنگام تصمیم گیری برای تحصیل دانش آموز بر اساس بهترین روشها و مواد آموزشی را انتخاب کنند. روانشناسان تربیتی با مربیان، مدیران، معلمان و دانش

آموزان کار می کنند تا چگونگی کمک به افراد را تحلیل کنند. این کار ممکن است شامل یافتن راههایی برای شناسایی دانشآموزانی است که ممکن است به کمک اضافی نیاز داشته باشند. روانشناسان تربیتی به معلمان کمک می کند تا روشهای یادگیری جدید را در دانش آموزان اعمال کنند و بهترین روشها و مواد آموزشی را بر اساس گروههای سنی مختلف انتخاب کنند.

در این شاخه روانشناسی به موضوعات و سوالات متعددی پرداخته می شود و به آن ها پاسخ داده می شود. حوزه روانشناسی تربیتی جنبه های مختلفی را در بر می گیرد:

- رشد و تکامل کودک.

- مطالعه رفتار انسان.

- نحوه یادگیری با بهترین روش

- ماهیت شخصیت یک فرد

- تفاوت های فردی

- محیط تا چه اندازه به رشد یک فرد کمک می کند.

اینها نشان میدهد که روان شناسی تربیتی تا چه حد می تواند بر جامعه تأثیر بگذارد.

اما بیشترین کاربرد روانشناسی تربیتی در آموزش و یادگیری است. در واقع روان شناسی تربیتی به صورت کلی دو هدف دارد:

(۱) چگونه دانش آموزانی تعلیم دهیم که در یادگیری ماهر و موفق باشند.

(۲) چگونه مربیانی آموزش دهیم که مسلط و تاثیر گذار باشند.

برای تحقق این اهداف باید یک سری برنامه ریزی ها و آموزش ها صورت بگیرد که مهم ترین آن پرورش نیروی انسانی ماهر است. یعنی باید ابتدا مربیانی ماهر و مسلط پرورش دهیم تا بتوانند در امور تربیتی و آموزش به بهترین صورت ممکن عمل کنند.

موارد مهمی که در روانشناسی تربیتی به آن پرداخته می شود و مربیان مراکز آموزشی باید بدانند شامل:

مربیان باید از تفاوت های فردی موجود بین یادگیرندگان آگاهی داشته باشند زیرا هرکسی شخصیت منحصر به فردی دارد و باید بر اساس ویژگی های خاصی که دارد تحت آموزش و تربیت قرار بگیرد از اینرو آگاهی مربیان از تفاوت ها می تواند کمک کند که آموزش اثر بخش و کار آمده داشته باشد.

مربی باید با مراحل رشدی کودک آشنا باشد تا دریابد او در هر مرحله چگونه می اندیشد و چه کارهایی را می تواند انجام دهد. تا مطالب درسی را با توجه به سطح یادگیری او آموزش دهد. این فرایند می تواند در پیشرفت تحصیلی و تکامل شخصیت یادگیرندگان موثر باشد.

مربیان باید به جنبه شناختی افراد آگاه باشند زیرا خاطرات، عواطف، انگیزه ها و باورها می تواند بر روند یادگیری تاثیر گذار باشد و از طرف دیگر مربی درمی یابد که کودکان چگونه برای یادگیری ترغیب می شوند و چگونه مسائل را حل می کنند.

مربیان باید به جنبه رفتاری افراد آگاه باشند. هدف روانشناسی تربیتی مطالعه رفتار نیست بلکه تغییر در رفتار است و در این رشته اعتقاد بر این است که تمامی رفتارها به وسیله شرطی سازی یاد گرفته می شوند. بنابراین مربیان با استفاده از روانشناسی تربیتی می توانند اصول شرطی سازی را فرا گرفته و با استفاده از آن به اصلاح رفتار بپردازند.

مربی ها باید به فرایند یادگیری مسلط باشند. آنها باید از نظریه ها، روش ها و راهبرهای مفید در یادگیری، پیشرفت های تحصیلی و دلایل آن، اختلال یادگیری و دلایل آن آگاهی داشته باشند. و از آن ها به صورت مستقیم و غیر مستقیم در امور آموزشی خود استفاده کنند.

برای مثال مربی باید در خصوص فناوری اطلاعات مطالعاتی داشته باشد تا بتواند از شیوه های تدریس نوین برای افزایش پیشرفت تحصیلی استفاده کند یا برای کار با کودکانی که مشکلات یادگیری دارند آموزش ویژه دیده باشد تا بتواند به همه افراد کلاس با هر سطحی کمک کند و بداند که در کنار آن ها چگونه دانش آموزان تیزهوش را مورد تشویق قرار دهد تا به پیشرفت خود ادامه دهند.

معلمان باید برای طرح درسی خود دارای برنامه های بلند مدت و کوتاه مدت داشته باشند تا برنامه کلاسی مشخص باشد و مربی بداند که در هر مرحله باید چه کاری انجام دهد. معلم باید به روش های ارزیابی و سنجش یادگیرندگان برای پی بردن از میزان پیشرفت و موفقیت آنها آگاه باشد. روان شناسی تربیتی وسایل و آزمون های درسی استاندارد علمی گوناگونی را برای اندازه گیری میزان پیشرفت ارائه داده است و نحوه استفاده از این آزمون ها را در اختیار معلمان قرار داده است.

۵- نقش روانشناسی در آموزش

روانشناسی تربیتی، عوامل مختلفی که روی دانش آموزان اثر می گذارد را بررسی می کند. این عوامل شامل محیط خانه و خانواده، گروه بندی اجتماعی، گروه همسن و سالان، احساسات عاطفی و بهداشت روانی فرد و ... می شود. برای کسب اطلاعات در مورد ذهنیت، رفتار و ویژگی های یادگیرنده روش های مختلفی وجود دارد.

تدریس و یادگیری: روانشناسی آموزشی به معلمان کمک می‌کند تا روش‌های یادگیری جدید را در دانش‌آموزان اعمال کنند و بهترین روش‌ها و مواد آموزشی را بر اساس گروه‌های سنی مختلف انتخاب کنند.

توسعه منابع آموزشی: روانشناسان آموزشی به توسعه و ارزیابی منابع آموزشی می‌پردازند تا از بهترین روش‌ها و مواد آموزشی برای افراد استفاده شود.

مشاوره تحصیلی: آنها می‌توانند به دانش‌آموزان و معلمان در انتخاب مسیرهای تحصیلی و راهکارهای موفقیت در آموزش کمک کنند.

توسعه برنامه‌های آموزشی: آنها می‌توانند در توسعه برنامه‌های آموزشی مدارس و سازمان‌های آموزشی مشارکت کنند تا از بهترین روش‌ها و رویکردها برای یادگیری استفاده شود.

مطالعه رفتارهای آموزشی: آنها می‌توانند رفتارهای آموزشی را بررسی کرده و راهکارهایی برای بهبود فرآیند آموزشی ارائه دهند.

تکنیک‌های ارزیابی: روانشناسی تربیتی به مربیان تکنیک‌هایی را یاد می‌دهد تا با استفاده از آنها میزان انتقال اطلاعات و یادگیری مفاهیم توسط دانش‌آموز را بسنجند.

بنابراین، روانشناسان آموزشی نقش مهمی در بهبود فرآیند آموزش و یادگیری دارند و می‌توانند به معلمان، دانش‌آموزان و سازمان‌های آموزشی کمک کنند تا از بهترین روش‌ها و رویکردها برای یادگیری و تدریس استفاده کنند.

۶- اهمیت روانشناسی تربیتی

روانشناسی تربیتی اهمیت بسیاری در آموزش دارد. این رشته علمی به مطالعه و فهم چگونگی رشد روانشناختی، یادگیری، روش‌های تدریس، فرآیندهای آموزشی و تفاوت‌های فردی بر نتیجه یادگیری حاصل می‌شود. روانشناسان تربیتی با مربیان، مدیران، معلمان و دانش‌آموزان کار می‌کنند تا چگونگی کمک به افراد را تحلیل کنند. این اغلب شامل یافتن راههایی برای شناسایی دانش‌آموزانی است که ممکن است به کمک اضافی نیاز داشته باشند. همچنین، روانشناسی تربیتی به معلمان کمک می‌کند تا روش‌های یادگیری جدید را در دانش‌آموزان اعمال کنند و بهترین روش‌ها و مواد آموزشی را بر اساس گروه‌های سنی مختلف انتخاب کنند. در کل، روانشناسی تربیتی بهبود فرآیند آموزش و یادگیری را تسهیل می‌کند و به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا بهترین نتیجه را از فرآیند آموزش بگیرند. از آنجاییکه روان‌شناسی تربیتی بخشی از فرآیند یادگیری است و این فرآیند هم برای دانش‌آموز و هم برای مربی مهم است می‌خواهیم در ادامه به مزایا و اهمیت روانشناسی تربیتی نگاهی بیندازیم.

روان‌شناسی تربیتی:

- به معلم یاد می‌دهد که یادگیری چگونه اتفاق می‌افتد.

- به معلم کمک می‌کند تا با پتانسیل خود برای تدریس و توانایی یادگیرنده‌ها آشنا شود.

- باعث می شود تا معلم روش یادگیری خود را بر اساس فراگیران تنظیم کند.
- مربی با روان شناسی تربیتی می آموزد که چطور توانایی های دانش آموزان را به سمت درست هدایت کند.
- به معلم کمک می کند تا شخصیت دانش آموز را پرورش دهد زیرا هدف از کل فرایند آموزشی رشد شخصیت دانش آموز است.
- تدریس کنندگان را یاری می دهد تا بتوانند در دانش آموزان انگیزه یادگیری ایجاد کنند و توانایی های او را افزایش دهند.
- اینها تنها برخی از دلایل اهمیت روانشناسی تربیتی برای معلمان است.

۷- روانشناسی در ارتقای کیفیت آموزش

- الف) بهبود کیفیت برنامه درسی، یعنی برنامه درسی به گونه ای تنظیم و تدوین شود که پاسخگوی نیاز های دانش آموزان باشد و در آن به شناسایی نیاز ها و تدوین هدف ها، تعیین راهبرد و در انتها تدوین برنامه درسی توجه شود.
- ب) ارتقای اثربخشی در فرایند تدریس، یافته ها نشان می دهد که میان روش تدریس و یادگیری پایدار رابطه وجود دارد. یادگیری وقتی بیشتر و پایدار تر می شود که فراگیرنده به طور فعال در عمل یادگیری مشارکت کند.
- ج) آموزش راهبرد های یادگیری و یادسپاری، مسئله یادگیری از مهم ترین، اساسی ترین و ارزشمند ترین مباحث روانشناسی است. روانشناسان پس از سالها بررسی ماهیت یادگیری، موفق به درک جریان یادگیری و تجزیه و تحلیل سطوح و مراحل مختلف آن شده اند، به طوری که تا کنون نظریه های متعددی درباره اساس یادگیری از سوی برخی از روان شناسان ارائه شده است.
- د) بهینه سازی محیط فیزیکی و روانی کلاس، در پژوهش های روان شناختی شواهد تایید کننده بسیاری در مورد تأثیر محیط های فیزیکی و روانی تدریس در یادگیری و پیشرفت یادگیری و ارتقاء دانش اندوزی وجود دارد. پژوهش ها نشان می دهد که تعداد بیش از حد فراگیران در کلاس موجب کاهش کیفیت آموزش می شود همچنین تأثیر مستقیم محیط روانی بر یادگیری نیز از پشتوانه حمایتی و تعهدات تجربی بسیاری برخوردار است بی گمان توجه و بهره گیری از این یافته موجب افزایش کارآمدی الگوی آموزشی و ارتقای سطح کیفیت یادگیری خواهد شد.

۸- عوامل موثر بر یادگیری در روانشناسی تربیتی

- روانشناسی تربیتی و تأثیر آن در امر آموزش و یادگیری واضح و مشخص است. برخی از عوامل موثر در روانشناسی تربیتی که ممکن است بر روند یادگیری تأثیر بگذارد به شرح زیر است:
- عامل فکری: به طور کلی موفقیت در مدرسه به سطح عقل ربط دارد. دانش آموزان با هوش پایین اغلب در انجام تکالیف مدرسه با مشکلات جدی مواجه می شوند. گاهی اوقات دانش آموزان به دلیل ناتوانی های ذهنی مسائل را یاد نمی گیرند.

فاکتورهای یادگیری: فاکتورهایی مثل عدم تسلط بر دروس تدریس شده، روش های غلط کار یا مطالعه، و محدود بودن زمینه تجربی ممکن است بر روند یادگیری هر دانش آموز تأثیر بگذارد. اگر درسها خیلی سریع آموزش داده شوند و مرتباً میزان تسلط دانش آموز بر مفاهیم آموزشی بررسی نشود دانش آموز با کمبودهایی مواجه می شود که جلوی پیشرفت را می گیرد.

عوامل فیزیکی: عواملی مانند سلامتی، رشد جسمانی، تغذیه، نقص بینایی و جسمی و ناهنجاری غدد و ... رشد جسمی و حرکتی دانش آموزان را به تاخیر می اندازد و این امر بر یادگیری و رشد جسمی اثر منفی می گذارد. کودکانی که نقص بینایی، شنوایی و ... دارند در مهارت های خواندن و نوشتن ضعیف هستند.

عوامل ذهنی: نگرش ها جزء عوامل ذهنی قرار می گیرند و در رشد شخصیت نقش دارند. از این نگرش ها می توانیم به علاقه، نشاط، محبت، تعصب، ذهن باز و وفاداری و ... اشاره کنیم. نگرش ها تأثیر خوبی بر میزان یادگیری و پیشرفت در مدرسه دارند.

روش های تدریس: روش های تدریس موثر، مانند استفاده از روش های فعالیت محور و تدریس مبتنی بر مسئله، می توانند بهبود یادگیری دانش آموزان را تسهیل کنند.

محیط آموزشی: محیط آموزشی مناسب، شامل فضای آموزشی مناسب، تجهیزات و امکانات آموزشی، می تواند بهبود یادگیری دانش آموزان را تسهیل کند.

انگیزش و علاقه: انگیزش و علاقه دانش آموزان به یادگیری، می تواند بهبود یادگیری آنها را تسهیل کند.

تفاوت های فردی: تفاوت های فردی، مانند سطح توانایی، سبک یادگیری و نیازهای شخصی، می توانند بر روی یادگیری دانش آموزان تأثیرگذار باشند.

استفاده از فناوری: استفاده از فناوری، مانند کامپیوتر و اینترنت، می تواند بهبود یادگیری دانش آموزان را تسهیل کند.

بنابراین، برای بهبود یادگیری دانش آموزان، باید به روش های تدریس موثر، محیط آموزشی مناسب، انگیزش و علاقه دانش آموزان، تفاوت های فردی و استفاده از فناوری توجه شود.

۹- استفاده از روانشناسی در امر تعلیم

برای معلمی که آشنا به اصول روانشناسی شد خیلی آسان است که به درجه استعداد و توانایی های شاگردان پی برده مطابق ذوق و فهم آنها درس را تعدیم کند و علاوه بر آن که در طول مدت درس مواظبت نظم صنف و دقت شاگردان است و پس از اتمام درس نیز از قیاقه آنها کافی یا ناکافی بودن توضیحاتی که داده است دریابد. به عبارت دیگر به یک نگاه به چهره ی شاگردان درک نماید که کدام یک از شاگردان درس را فهمیده و کدام یک نفهمیده سمت گذشته از این معلم می تواند از وسایل سمعی و بصری استفاده کند یعنی بعضی قسمت های درس را به طور زبانی بیان کند و برخی را به وسیله نوشتن شاگردان بفهماند.

۱۰- استفاده از روانشناسی در امر پرورش

اطفالی هستند که ظاهراً خیلی بی ادب و بد رفتار اند و توجه معلمان در آنان اثر نداشته و خودسر شناخته می شوند. بعضی معلمان به علت اینکه اطفال تحت تربیتشان قابل اصلاح نمی باشند آنها را به حال خود او می گذارند ولی معلمی که از قوانین روانشناسی آگاه است کوشش می کند به علل کسالت و کج خلقی طفل پی برده و با دقت او را تحت نظر بگیرد تا بتواند راه درمان و کسالت روحی او را پیدا نماید. ممکن است طفل روحاً خسته باشد، شاید از طرف معلم یا رفقای مکتبی یا پدر و مادرش آزردهایی داشته میدانند چه طور او را تشویق و به کار اندازد نسبت به اطفال حساس نباید بی مورد کوچکترین خشونت را روا داشت زیرا یک اخطار برای مدت زیادی آنها را آزرده و در نتیجه خسته و بی حوصله می سازد بلعکس با مختصر مهربانی می توان کج خلق ترین اطفال را به اطاعت واداشت.

۱۱- اهداف روانشناسی تربیتی

روانشناسی تربیتی، بیشتر حاصل جمع دو علم روانشناسی و تربیت است. شناختی که از روانشناسی به دست می آید در فعالیت های کلاس درس و مدرسه مورد استفاده قرار میگیرد. این علم، یک علم پیچیده است و در دین، فلسفه و روانشناسی محض که شامل مطالعات آزمایشگاهی روی حیوانات است، ریشه دارد. از آنچه ذکر شد، میتوان هدف های ویژه روانشناسی تربیتی را به اختصار اینگونه بیان نمود:

الف) فراهم کردن اطلاعات و شناخت های عملی یا کاربردی:

بینش در معنای کامل اصول روانشناسی تربیتی (شناخت، آگاهی و فهمیدن)، نه برای حفظ کردن یا به خاطر سپردن، بلکه به عنوان ابزاری که در آموزش و پرورش موثر، مورد استفاده قرار میگیرد. شناخت جنبه های مختلف رشد و تکامل و اثرهای محیطی آن. آشنایی با مفاهیم فنی برای کسب توانایی شناخت ادبیات شغلی، به منظور برقراری ارتباط با همکاران و درک بهتر مسائل حرف های در معلمی.

ب) مهارت ها و توانش ها

مهارت در انتخاب، ساختن و کاربرد وسایل و فنون ها ارزشیابی درسی و رشدی محصلان. توانایی هماهنگ ساختن کوشش های مدرسه با اصول رشد و تکامل محصلان. توانایی برانگیختن محصلان به حداکثر تلاش در رسیدن به هدف های مطلوب.

پ. ایجاد گرایش ها، رغبت ها و درک (ارجگذاری)

شناخت محصل به عنوان یک ارگانیزم در حال رشد و تکامل، شناختن و درک ارزش و مقام او و اعتقاد نامحدود به اینکه محصل میتواند، رشد کند. یک ذهن باز و انتقادی نسبت به روانشناسی و درک نقش تحقیق در اصلاح آموزش و پرورش. رغبت فزاینده در

روانشناسی یادگیرنده و کاربرد آن در کلاس. هدف غایی روانشناسی تربیتی عبارت است از، توانا ساختن معلم در کاربرد مفاهیم و اصول روانشناختی در اصلاح عمل آموزش و پرورش.

نتیجه گیری

روانشناسی تربیتی به عنوان یک حوزه مهم در آموزش و پرورش، اهمیت بسیاری دارد. با استفاده از اصول و مبانی روانشناسی تربیتی، می توان بهبود فرآیند آموزش و پرورش و ارتقای کیفیت آموزش ها کمک کرد. برای مثال، با بررسی نقش و اهمیت روانشناسی در تعلیم و تربیت، می توان به بهبود موفقیت فرآیندهای آموزش و پرورش کمک کرد. همچنین، با مطالعه نحوه یادگیری افراد و شناخت عوامل موثر بر یادگیری، می توان روش های تدریس موثر و اثربخش را شناسایی کرد. همچنین، با بررسی تفاوت های فردی دانش آموزان و یافتن راهکارهایی برای مدیریت این تفاوت ها در فرآیند آموزش، می توان به بهبود فرآیند آموزش و پرورش کمک کرد. در کل، استفاده از روانشناسی تربیتی در آموزش و پرورش می تواند به بهبود کیفیت آموزش ها و ارتقای سطح دانش و توانایی دانش آموزان کمک کند.

روانشناسی تربیتی، علمی است که به ماهیت و چگونگی یادگیری، روش های آموزشی، سنجش و ارزشیابی آموخته های یادگیرندگان می پردازد. می توان بیان کرد این علم با به کارگیری معلومات حاصل از موضوعات و میدان های مورد مطالعه علوم دیگر، معلومات دیگری به وجود می آورد که در زمینه آموزش و مسائل آموزشی مورد استفاده قرار گیرد.

تربیت معادل اصطلاح انگلیسی education است که گاهی نیز به پرورش ترجمه شده است در هر حال تربیت عبارت است از جریانی منظم و مستمر که هدف آن کمک به رشد جسمانی، شناختی، روانی، اخلاقی و اجتماعی یا به طور کلی رشد شخصیت افراد در جهت کسب هنجار های مورد پذیرش جامعه و نیز کمک به شکوفا شدن استعداد های آنهاست. به این ترتیب معنی کلی تری می یابد و از آنجا که نظام تربیتی نظامی گسترده است، روان شناسی تربیتی در بد و تاسیس عمده زمینه های تربیتی را شامل می شد، اما با رشد سایر حوزه های روان شناسی حیطه عمل آن محدود تر گشته و تنها مسائل تربیتی مربوط به شرایط آموزشی و آموزش را شامل شد.

روانشناسی تربیتی، به مطالعه روانشناختی یادگیری در موقعیت های مختلف آموزشی می پردازد که شامل روانشناسی تدریس و همچنین مطالعات جدیدتری از روانشناسی اجتماعی در محیط مدرسه می شود و به دنبال این است که بفهمد نحوه یاد گیری دانش آموزان و رشد آنها چگونه است و معلمان باید چه کارهایی انجام دهند تا آموزش موفق تری داشته باشند. روانشناسان تربیتی بر روی فناوری های مختلفی که در بحث آموزش استفاده می شود، تمرکز می کنند.

اینکه معلمان چطور برنامه تحصیلی را تدوین می کنند، پلن و سرفصل های تدریس در کلاس چگونه تعیین می شود. دانش روانشناسی تربیتی، دارای اهمیت اساسی در حل مسائل تدریس و تربیت است. روان شناسی تربیتی در بدو تاسیس عمده زمینه های تربیتی را شامل می شد، اما با رشد سایر حوزه های روان شناسی حیطه عمل آن محدود تر گشته و تنها مسائل تربیتی مربوط به شورای آموزشی و آموزش را شامل شد. روانشناسی تربیتی یکی از مهم ترین رشته هایی است که به بحث و بررسی پیشرفت های درسی و نارسائی های تحصیلی یاد گیرندگان می پردازد. مقاله که با روش کتابخانه ای و به شیوه ی توصیفی – تحلیلی نگاشته شده است به تعریف روانشناسی تربیتی، پیش نیاز های روانشناسی تربیتی در امر آموزش، پیشینه ی روانشناسی تربیتی و نقش روانشناسی تربیتی در آموزش و پرورش پرداخته شده است.

منابع

- بیابانگرد، اسماعیل، روان‌شناسی تربیتی، ص ۶-۷، تهران، ویرایش، ۱۳۸۴، چاپ اول.
- سیف، علی‌اکبر، روان‌شناسی پرورشی، ص ۶۷، تهران، آگاه، ۱۳۸۵، چاپ اول.
- شمس، علی؛ ضیایی ریزی، سهیلا؛ ضیایی ریزی، نسرين؛ ضیایی ریزی، نرگس (۱۳۹۵). «نقش روان‌شناسی تربیتی در آموزش و پرورش»، اولین همایش ملی و اولین همایش بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، ۱۳۹۵
- طباطبایی، سید موسی؛ قادری، فریده (۱۳۹۶). «روانشناسی تربیتی و تاثیر آن در امر آموزش»، فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، دوره ۳، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۶، صفحات ۱۰۰-۱۰۸.
- طیعی، زهرا؛ قنبری سنجگانی، ابوالفضل (۱۴۰۱). «کاربرد روانشناسی تربیتی در آموزش و پرورش»، دومین کنفرانس بین‌المللی علوم تربیتی، روانشناسی، مشاوره، آموزش و پرورش.
- علی محمدپور، علی؛ محمودزاده، حسین؛ آقازاده صادق بیگلو، سجاد (۱۴۰۱). «نقش روانشناسی تربیتی در آموزش و پرورش» هفتمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در روانشناسی، علوم اجتماعی، علوم تربیتی و آموزشی، تیر ۱۴۰۱
- کریمی، سیف، روانشناسی تربیتی، ص ۴، تهران، ارسباران، ۱۳۸۰، چاپ اول.
- کوثری، یدالله، نقش روانشناسی در ارتقای کیفیت آموزشی.
- مک‌دانلد، فردریک، روان‌شناسی تربیتی، ص ۱۰، ترجمه زهره سرمد، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۶۶، چاپ اول.

The importance of educational psychology and its application in education

Alireza Kalhor

Education teacher of Qazvin province

Parvaneh kalhor

Education teacher of Qazvin province

Khashayar Babaei

Executive Vice President of Qazvin Province Education and Training

Mohammad Amin Rabieinejad

Education teacher of Qazvin province

Abstract

It is one of the most important disciplines that deals with the discussion and investigation of the academic progress and academic deficiencies of the learners, in other words, educational psychology is a branch of psychological science, its purpose is to help the education professionals in dealing with educational issues and It is educational. Educational psychology is very important in educational matters. This field examines individual and group behavior of students, teacher-student communication, principles of teaching and learning, classroom management, and educational counseling. By using the principles and concepts of educational psychology, it is possible to facilitate the improvement of the learning process and the personality development of students and to provide an improved educational environment. This includes promoting motivation, managing behavior, improving interpersonal relationships, and establishing effective communication between teachers and students. This research, which is written in a library method and in an analytical-descriptive way, is aimed at investigating the importance of educational psychology in the education of students, in order to present the principles and rules for Education and training of students in order to improve the quality of students' learning. This area of psychology helps curriculum developers to provide the best content for further learning and teaches educators techniques to measure the extent to which information is transferred and student learning. In addition, educational psychology helps teachers to get to know their potential for teaching and the ability of learners and makes the teacher to adjust his learning method based on the learners. This area also helps to know the graduates and their learning level and plays a role in planning and implementing educational principles. Therefore, it can be said that educational psychology is very important in improving the learning capacity of humans and improving the quality of education.

Keywords: educational psychology, application, importance, education